

Locuint'a Redactorului

si

Cancelari'a Redactiunii

e in

Strat'a tragatoriului [Ló-
vésztona], Nr. 5.

Scrisorile nefrancate nu se voru
primi decatu numai de la corespun-
dintii regulari ai „Federatiunii.”
Articlii tramisi si nepublicati se
voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esi Mercuri-a, Vineri-a si Dominec'a.

Prețiu de Prenumeratiune

Pre trei lune . . . 8 fl. v.
Pre șase lune . . . 16 „ „
Pre anulu intregu . . . 32 „ „

Pentru Romanii:

prea. intregu 30 Fr. = 80 Lei a
„ 6 lune 16 „ = 16 „ „
„ 3 „ 8 „ = 8 „ „

Pentru inserțiuni:

10 cr. de linia, si 30 cr. taos'a tim-
brale pentru fișoa-care publica-
tiune separatu. In loculu deschis
20 cr. de linia.
Unu exemplariu costă 10 cr.

Invitare de prenumeratiune

la diurnulu politicu

„FEDERATIUNEA”

pre semestrulu II. (iuliu—decembrie)
1872.

Incependu-se cu 1. iuliu 1872. st. v. semestrulu
alu II. (iuliu—dec.) rogămu pre doritorii de a
avé acestu diurnalu, sè binevoiesca a grabi cu
prenumeratiunea pâna la acestu terminu, pentru
că de una parte sè ne scimu orientă in privinti'a
numerului exemplarielor ce vomu avé a tipari,
éra de alta parte sè potemu incungiurá ori ce
neregularitate in speditiunea diurnului. Totu-
de-una-data rogămu pre domni abonati, cari sunt in
restantia cu pretiulu de prenumeratiune, sè gra-
besca a-si refuî socotelele pâna la terminulu de
mai susu, pentru că sè nu ni se adauga gretătile
si d'in acésta parte. — Condițiunile remanu cele
vechie.

Invetiatoriloru satesci, adevindu lips'a medi-
loceloru, se va dá si pre venitoriu cu pretiulu
scadiutu, adeca pre 3 lune 2 fl. v. a., pre 6 lune
4 fl. v. a., pre anulu intregu 8 fl. v. a. Gratifica-
tiunile se facu numai celoru lipsiti de tote medi-
locele materiale, avendu a refuî numai costulu
postale in suma de 1 fl. v. a.

In fine rogămu pre DD. abonati nostri sè scria
legibilu numele, locuinti'a si post'a ultima, ér' cei
ce posedu adrese litografate sè binevoiesca a
allaturá in epistolele de prenumeratiune, séu a
lipi pre cuponele asemnateloru postale câte una
adresa litografata.

Redactiunea.

Scire electr. partie. a „Feder.”

Data in Sigetu (Marmati'a) 5. iuliu 9 ore d'in dt
Sositu in Pest'a „ „ „ 10 „ 30 m. „

In cerculu elect. alu Visieului s'a
alesu deputatu prin aclamatiune cu
voturi unanime: *Petru Mihali*,
éra in cerculu elect. alu Siugatagului
contra candidatului stangei magiare
Petru Rednicu cu majoritate de 332
voturi fu alesu deputatu: *Vasiliu
Iurc'a*.

Pest'a, 24. iuniu 1872.
6. iuliu

Alegerile, cea mai mare parte, s'a facutu in
Ungari'a si dupa rezultatulu de pana acum majori-
tatea parlamentaria este deplinu assecurata mi-
nisteriului. Numerulu deputatoru alessi pana as-
ta-di face 345, d'intre cari 221 guvernamentali si 124
se tienu de cele patru fractiuni alle oppositiunii,
adeca: centrulu stangei, stang'a extrema, natiuna-
lii si reformistii. Daca alegerile, cari sunt inca a
se face, ar veni tote a immari contingentulu opo-
sitiunii, acést'a neci atunci nu ar avé majori-
tatea. Immensele sfortiari alle partitei guverna-
mentali spriginita de guvernulu prin tote medi-
locele possibili: morali si nemorali, presiune si
corruptiune, contribuira multu pentru a se ajunge
acestu resultat. Daca alegerile s'ar fi facutu fara
ingerintia d'in partea organeloru administrative, si
mai alessu daca ar fi lipsitu corruptiunea potenta-
tiata in modu nemai pomenitu si rezultatulu ar fi
de securu cu totulu altulu. De altmintrea, de s'ar
numera tote voturile d'in tierra, câte se dederu
pentru deputatii oppositiunii s'ar assemena cu

celle date deputatoru guvernamentali, proportiu-
nea ar fi cu totulu alt' decum este ceea ce re-
sulta d'in nrulu deputatoru alessi 221: 124, ci
ar fi, de nu intorsa, cea pucinu egale, cu tote
că, d'in voturile de deputatoru guvernamentali, cel-
le mai multe sunt cumperate cu bunu bani seau
cu felurite ecivalente, ceea ce totu un'a este.
Totu-si press'a guvernamentale nu se sfiesce a
se laudá preste mesura, că majoritatea guverna-
mentale este impunetoria, că tierr'a s'a dechiaratu
pentru guvernulu si că prin urmare d'ins'a desa-
proba si condemna oppositiunea. Vorbe sece, vorbe
sucite. Singurulu adeveru in tote acestea este, că
partiti'a guvernamentale este in mare majoritate,
dar' că acést'a ar fi criteriulu intelligentiei, a
priceperii alegatoriloru si inca neinfluintiati, adeca
necapacitati cu puterea toporului si a mamonului,
acést'a este minciun'a cea mare. Ce vorbiti, ddi
guvernamentali, de pricepere? Vai de lume! si de
priceperea bietului poporu neinstruitu! Genera-
tiuni voru trecepana va ajunge poporulu a-si cunosce
adeveratele salle interesse. Bani ce se dau pen-
tru seductiune si adapere, de s'ar da in totu an-
nulu numai pre jumetate pentru instrutiunea
poporului, acestu-a de siguru nu ar' mai spriginu
unu singuru minutu cu votulu séu pre unu gu-
vernulu, ce, pre d'i ce merge, i forfecu drepturile
si libertătile, fara că sè staruesca a-i usiorá ma-
caru sarcinele celle aproape nesupportabile. Dar'
apoi poltici'a lui cea impilatoria facia de natiuna-
litatile patriei? In daru se opintesece tota otea
guvernamentale a buciná triumfulu séu in câte-va
cercuri elect. ce le perdú partiti'a natiunale ro-
mana. Se scie bine cum. Sè nu uite inse guver-
nulu magiaru, că acelle cercuri elect. inca, a fara
de unulu, n'alessera magiari, ci alessera romani,
ce e dreptu romani deachisti guvernamentali, dar'
totu romani, si acést'a sè nu o perdia d'in vedere
neci onorabili nostri collegi romani deachisti, daca
la intemplanre ar perde-o d'in vedere guvernulu,
care bucurosu ignoredia faptulu acestu-a. La
parte cestiunea de statulu, ce poporulu nu o intiel-
lege, dar' cestiunea de natiunalitate, de libertate
natiunale poporulu nostru au parasitu-o neci se
va lapedá de ea in veci, ori câtu voru latrá ca-
tiellele officiose, cari se bucura de favorea d'a-si
poté veri fitulu in ollele celle cu carne alle gu-
vernului. Pescii si cepele Egipetului nu potu face
ca romanulu sè-si uite de limb'a si natiunalitate sa,
de drepturile si libertatile salle natiunale, cei ce se a-
magescu a crede că romanulu se satura cu ideea
statului magiaru si se multumesce numai cu li-
bertatea individuale, aci-a se insiella si pre sine
si pre altii. Toti gusiati, schiopii si alti ologi po-
litici de s'ar frementá ca sè faca lumea a crede
acést'a, minciuna este, minciuna remane si minciunosi
sunt ei toti legiunarii gusiati poltici, imbecilli si
impotenti.

Deachistii striga „Osanna!” pentru că au cu-
ceritu pana acum, 28 cercuri electorali, de la opo-
sitiune. Nu intelleghem atát'a bucuria. Că voru
avé majoritatea d'in sesiunea trecuta, seau majori-
tate inca si mai mare, nu multu importa. Unde
domnesce disciplina de ferru, provenita nu d'in
uniune spiretuale ori politica, ci mai vertosu d'in
comunitatea interesseloru materiali si ambitiuni, ego-
stice, unde membrii partitei sunt incensciti, asso-
ciati, partasi la functiuni publice si felurite con-
cessiuni, unde cleiulu interesseloru materiali si per-
sonali i lipescu de olalta, acolo totu un'a este a
domni cu majoritate de 2, 3 voturi seau cu ma-
joritate de 50—100 voturi. Ar importá multu si ar'
fi de folosu tierrei si libertatiloru constitutiunali
daca acésta massa de voturi, de sí unita strinsu
in cestiunea de statulu, s'ar grupá cellu pucinu in
cestiune de reforme interne in giurulu amiciloru
libertatii poporului, aici cellu pucinu de s'aru
mai largi caten'a cea de ferru, care i stringe pâna
la sugrumarea libertatii consciintei si a convic-
tiuniloru individuali. Se vorbesce că partiti'a dea-
chistiloru inspaimentata de majoritatea ce are, vre
sè se desfaca in fractiuni cu principie mai liberali,
noi inse nu credemu in assemene fatiarle, neci in

fusiunea ce se dice că are sè se faca intre Deacu
si Giczi, pentru că intre acesti-a stau tescuti:
colo Tisaistii, ér' aici falang'a mamecliloru gu-
vernamentali, si, — in câtu pentru cestiunea de
natiunalitate, ori de autonomi'a Transilvaniei, —
acesti doi corifei stau pan'acum amendoi pre ter-
renulu negatiunii, assemene si d'impreuna cu gu-
vernulu, pana candu? vomu vedé. De altmintrea
gruparea deputatoru se va face numai dupa de-
schiderea dietei, pana atunci nemica positivu nu
se pote dice neci a se face conjuncture si coniec-
ture, ci a sta in positiune rezervata, observandubine
ce se pregatesce.

Partitele (unionisti si natiunali) in diet'a Cro-
atiei se paru a se fi impacatu, seau cellu pucinu
a fi adoptatu unu felu de modus vivendi, pâna la
timpulu in carei se voru discute cestiunile, pen-
tru cari au cursu lupt'a cea invensiunata. Modifi-
caciunea legii de impacatiune (1868) nu va in-
tempiná mari dificultăti, pentru că differentia prin-
cipiale nu essiste intre partite; cestiunea financiale
se crede a fi mai grea de deslegatu, că-o natiu-
nalii tindu la emanciparea financiale a Croatiei de
Ungari'a, bine sciindu că de la acést'a depinde
ulterioarea desvoltare a situatiunii. Magiarii si ma-
giaronii voru strigá in gur'a mare că Croatia se-
raca fara ajutoriulu materiale allu Ungariei bo-
gate are sè pera de fome, dar' Croatia nu voru sè
o credia, precum nu voru sè credia o data cu ca-
pulu neci Ardeleni assemene doctrina falsissima
nescocita spre ametiura celoru simpliculi.

De altmintrea diet'a Croatiei lucra mereu si
nu se abate de la ordine, asié intentiunea un'ionisti-
loru guvernamentali. Că se alega unu delegatu de
legatii, si numai dupa aceea sè se discuta a sup'r'a
adrese, au fostu respinea. In comisiunea de
adresa se alessera natiunali si numai unu singuru
uniunistu, cu tote ca pâna aci partitele se preve-
niau cu omenla si curtenire. Suaviter in forma,
fortiter in re.

Deputati alesi.

In Turd'a (Ardelu) s'a alessu oppos. Ladislu Tisza; in
Maramuresiu cerculu Visieulu deachistulu Petru Mihali
cu aclamatiune, in cerculu Siugatagu deachistulu Basilu
Iurc'a; in Hustu deachistulu Eugeniu Popovits; in Siomla opo-
pos. Ant. Beczo; in Gyergyó-Szt. Miklos oppos. Antoniu Boér;
in Clusiu deachistii c. Emanuilu Péchy si Ionu Hajos; in
seacun. Cincului (Ardelu) deachistii Dörr si Mangesius; in cerc.
Teciú oppos. Várady.

Epistola deschisa câtra D. Eugeniu de Mocioni!

Subscrisulu cu ocaziunea alegerei de Deputatu in St.
Nicolau-Mare fiindu de facia, intielegundu despre subscriselu
puncte, am onóra a face urmatori'a interpellatiune:

1. Este adevratu cum-că D. Vostra venindu pre cale
câtra St.-Nicolau-Mare pentru de a vi dá ratiunea despre
activitatea cá fostu Ablegatu alu cerculu elect. de St.-Nico-
lau-Mare, la Perjámos vi-a essitu innainte duoi Preuti ser-
besci cari au cerutu 1200 fl. cá spese facute in cauza rees-
sirei de Ablegatu?

2. Este adevratu, cum-că totu Preuti de sub punc-
tulu primu, cu osaziunea candidaturi a cerutu 5000 fl.
dicundu „că daca li Vetii dá acésta suma ve asigura despre
reessire?”

3. Este adevratu cum-că D. Vostra ati respunsu:
cum-că Natiunalitatea nu se cumpera pre bani, si daca vo-
escu sè ve aléga, sè ve aléga, că-o dupa alegere sciti ce
ipesce poporului?

4. Este adevratu: cum-că acesti Preuti ar' fi fostu serbi,
s'an fost'a vre unulu si romanu?

Daca tote aceste sunt adeverate, am onorea d'a ve rogá
in interesulu natiunaliu pre calea jurnalistica, că sè benevoiti
a ni face cunoscutu numele si locuinti'a acelor-u-a, că sè
potemu destinge natiunaliu adeverate, si la acesti conda-
tori sè li potemu pune pre frunte marc'a de vindietori ai
causei natiunali.

O Boba, la 4. iuliu, 1872.

Sofroniu Popovicu,
Preutu romanu.

Zernesti, in 20. iunie 1872.

Dom. Red. l Fiindu-că ca ocaziunea publicării răspunsului meu d'in 17-39 maiu a. c. inseratu in Nrulu 58 alu pretiuitului Dv. diuaru „Federatiunea” d'in a. c. datu la corespondința Dlui „Delta,” publicata in „Fed.” de la 24 maiu a. c., ati aflatu de bine a lasă afara d'in acelu răspunsu alu meu, partea referitoria person'a Dlui „Delta” — precum atinse d'in acelu motivu că acelu D. „Delta” n'ar fi predomnit de patimele, ce-i atribuisem lui in răspunsu meu, si fiindu-a de alta parte in „Not'a” ceati binevoitu a face la susmentonatul meu răspunsu, me asigurafi si despre aceea, „că pre acolo s'ar fi facundu multu abusu cu numele si positiunea mea,” că-ci uumai innainte cu 10—15 zile ati fi vedintu inu-si Dv. o scrisore privata de la „unu Polinellu” d'in Brasiovu, adresata unei „Ilustrități” d'in Pest'a, in privint'a alegeriloru de ablegati dietali in Brasiovu, in care intre altele, — ar' figură si numele meu intr'unu modu compromitiu; asié dar' onorea mea me sileace de nou, Domnule Redactoru, la urmatoriele duce reflexiuni, pre cari ve rogu să binevoiti a le inseră in pretiuitulu Dv. diuaru, si anume:

1. Că de-si nu sum omulu resbunării, totu-si in ce'a ce privesce lasarea afara a acelei părți d'in răspunsu meu la corespondința Dlui „Delta,” care se referesce la person'a lui, — d'in acea privint'a, că pre langa una procedere că ace'a, — candu adese se publica cele mai nerusivate incriminări strinsu personali, — aruncate asupra mea d'in partea Dlui „Delta,” totu pre atunci de alta parte, se lasa afara d'in răspunsu meu cele mai esentiale observări asupra corespondintelui „Delta,” carele si altfelu este destulu de scutitu de tote sub anonimitate; ve rogu, Domnule Redactoru! barem stă't'a să binevoiti a inseră in pretiuitulu Dv. diuaru de asta-data despre Dlu „Delta” că ori cine ar' fi dinsulu, facia de mine, este si remaneu nu calumniatoriu p'na atunci, pana candu va dovedi cele ce ascrisu despre mine, că adese: eu d'in interese banali asié si lucratu candu-va pentru alegerea a duoi deputati magiari in districtul Fagarasiului.

Era alu 2. in ce'a ce privesce cele d'in Nota Dvostra d'in Nrulu 58. „Fed.” d'in a. c. in care mi observati, că unu „Polinellu” d'in Brasiovu, scriindu unei Ilustrități d'in Pesta despre alegerile de ablegati dietali de acolo, ar' fi atinsu si numele meu intr'unu modu compromitiu; cum si că preste totu „s'ar fi facundu multu abusu cu numele si positiunea mea” dechiaru aici, că ori cine ar' fi acelu „Polinellu” si ori ce ar' fi scriu elu candu-va despre mine, ace'a nu a fostu cu scria si invoirea mea, si că prin urmare acelu-a-si este si remane unu abusatariu de numele strainu, si in casulu acestu-s, de numele meu.

Eu n'am plenipoteutiatu pre nimene să scria nici pentru mine, nici in numele meu, dar' nici nu m'am amestecat de felu in trebele alegeriloru d'in Brasiovu, că unulu carele nu me tienu de jurisdicțiunea aceea.

Pre langa acestea, ve rogu a primî, Die Redactoru, multiamit'a mea pentru publicarea răspunsului meu de mai inainte, si a acestu-a, era impreuna cu acest'a asigurarea desprestim'a ce vi pastrediu.

Ioan u Metianu, protopopu.

Despre monarchiele constitutionale.

S'ar poté dice, că diferitele societăți omenesci sunt mai aplecate a traî sub guvernul monarchicu, decâtu republicanu. Caus'a jace in natur'a omului, care cunoscundu-si demnitatea sa, și e fiantia mai nobila; decâtu celelalte d'in lume, si asié e domnulu toturulu lucruriloru: voiesce a-si areta poterea asupra loru si a le folosi spre acoperirea lipselor sale, ceea ce si succede; inse togma candu influințiea asupra fiintielorū lasate la dispușetiunea sa, observa, că dinsulu chiaru asié, că si lucrurile de cari dispune — numai atunci si-ajunge scopulu, dac'a are calauzu, dupa care să p'ceda in deprinderile si lucrurile sale de tote dilele.

Omulu, precum separatu, asié si in societate cu altii totu omu remane, imbracatu cu acelea-si datine, bune sau rele, cultivandu acelea-si vertuti sau viciuri, era societatea compusa d'in omeni cari, unu lu că si altulu, sunt espusi pericolulu de a se abate de la scopulu prefriptu: chiaru asié are lipsa de calauzu, că si omulu singuraticu.

Cum-că acestu calauzu e necesariu, ni-o areta istori'a genului omenescu, care se direge dupa legile puse sie-si de Ddiu; apoi in specie istoria poporului evreescu, care in data ce eră lasatu de sine, cadea in adunculu fara-de-legiloru, cu tote că a avutu soli tramisi, cari să-i spuna voi'a cea ce este legea Monarcului supremu, si acest'a a devenitu p'na acolo, in cătu a trebuitu să aiba legile scrise in piatra, pentru-că n'a voitu a le avé scrise in anima.

Mai lamuritu areta acest'a filosofii anticu, cari scrutandu cu agerimea minței printre ideele dominante in epoc'a loru despre esintința lui Ddiu, neci unulu n'a sciutu dá deslucire chiara despre esentia lui; ci că vulturulu superbu lovitu de segeta d'in naltimea eterului, recunoscundu-si nepotint'a de a petrunde cu intielesulu fara de lumina extraordinaria in adeverulu eternu: se lasara linu pre cam-

pulu de cugetari, cari cadu sub sentiurile omenesci si ostentiti echiamara cu Platone, că dorint'a lorū generala ar fi, că poetii aflatori de fabule si coruptorii de relegiune să nu judece despre intemprările, cari areta esintința lui Ddiu, neci despre adunările antice, cari areta esentia lui, „p'na a ce va veni unulu, care va dá deslucire fundamentala.” Apoi cine nu scie, că poetii erau considerati la poporele antice, de fiintie mai sublimate decâtu ceilalti omeni, despre cari se credea, că cunosc misteriele divinității si sunt mediloitorii între fiintiele cele de diosu si cele de susu? Asié judeca Platone in Republic'a sa, care a fostu celu mai mare filosofu alu evului vechiu, si in judecat'a sa ni dá testimoniulu celu mai invederatu, că omulu lasatu in voi'a sa nu-si pote ajunge scopulu pentru care e creatu.

Premitiendu acestea, nu va fi fara folosu a aminti, că veri-ce familia, corporatiune, comunitate, ori societate mai mare are unulu supremu, in man'a carui-a e concentrata poterea de a impartî drepturi si a impune a detorintie, si asié in comunu a promove a societății. Societatile politice — propriamente statele — potu fi republicane sau monarchice.

Aceste d'in urma absolute, unde monarchulu, cerendu consilele unoru individi, duce cărm'a statulu după cum cugeta că e mai bine si mai folositoriu pentru spusii soi. Pentru-că monarculu să nu fia supuse unei responsabilități atât de grave, precum este fericirea si bunastarea supusilor soi, jurisprudenti'a a introdusu monarchia constitutională, care este obiectulu acestei disertatiuni, mai multu d'in punctu de vedere criticu si cu referintia la articulu aparutu in „Rom.” de la 24. maiu a. c.

Definițiunea monarchiei constitutionale pare a fi acest'a: Monarchia constitutională e acea forma de guvernare, in care principele dirige statulu prin ministrii responsabili inaintea reprezentantiloru poporulu. D'in definițiunea acest'a se vede, că ministrii sunt mediloitori între principe si poporu si tienu in mana poterea statulu, care li-a datu-o principele. Despre principe se poté dice, că elu nu are in mana poterea statulu, p'na ce domnesce constitutione, ci are dreptulu de a o luá de la unu ministriu, care nu scie promove binele publicu, si a o dá altui ministriu, care promite mai multa dexteritate si diligintia in afacerile de statu.

Legile, dupa cari se direge statulu, potu fi varie, dupa cum e geniulu si datinele poporulu, care compune statulu. Acele legi paru a fi mai conducatorie la scopu, cari sunt scoose d'in vietia, datinele seu deprinderile, si spiritulu poporulu, de-bra-ce in acestea se reprezenta si scaderile lui, cari trebuie reformate, respectivu indreptate.

Legile, fia cătu de bune si create chiaru numai de filosofi, manipulate de cei mai intiepti si esperti barbati de statu, si pre langa tota perfectiunea lorū lasa locu principelui de a poté face rau, chiaru d'in principiulu acelu-a, că elu nu este responsabilu inaintea poporulu, ci ministriulu, asié cătu s'ar poté dice, că principele nu cade sub legi, ci elu direge statulu prin ministrii soi, conformu legiloru, cari si-le-a datu. Dara neci aceea nu se poté dice, că principele e asupra legiloru, d'in causa că elu nu le-a creatu, ci numai le-a primitu si santionatu prin consentirea sa.

Pentru aceea e falsa asertiunea, că in monarchia constitutională principele nu poté să faca rau, precum se dice in memoratulu articlu, altcum destulu de confusu, punendu in frunte titulu: „Despre monarchiele constitutionale,” apoi mai in diosu alunecandu la asertiuni de aceste: singurulu guvernul monarchicu, conformu cu moral'a, este acelu-a care opresce virtutiele principelui de a se corumpere, care dá unu radiemu slabitiei sale si lu-retiene d'in tote părțile in otarele justitiei: este guvernulu in care principele nu poté să faca rau. De d'acea scrieturulu articulu asié: este guvernulu, prin care principele nu poté să faca rau, atunci avé intielesu claru; inse asié precum e formulata sentint'a, nu se poté afă care a fostu intr'adeveru scopulu articulu, pentru-că si ici si cole confunda pre principe cu guvernulu si pre guvernul cu principele, ceea ce intr'unu statu constitutionalu nu este permisu neci la o intemprare. Guvernulu are in mani poterea statulu, deci faptele, cari se produc in virtutea legiloru, fia acele bune sau rele, nu se potu impută principelui; esemplu poté fi chiaru fapt'a principelui d'in Romani'a, care suindu-se pre tronul si voidu a eternisă memori'a venirei sale in Romani'a printr'unu actu nobilu si adeveratu romanescu, a donatu 12 mii galbeni pentru infiintarea unei scole normale (preparandiale); era esecutarea vointiei sale o a concediutu guvernului. Acum'a cine e caus'a dac'a vii'a sadita de man'a Domnului n'a adusu rodu? Si ore n'ar avé dreptu Domnulu să iete la răspunsu pre servii cei netrebnicu, cari an ingropatu cei 12 talanti si n'au cascigatu nemica cu ei pentru natiune, si in specie pentru patria.

In monarchiele constitutionale mai curundu seducu guvernule pre principe, decâtu principele să corumpă guvernule, in casulu acestu-a responsabilitatea era cade asupra guvernului, care neglece interesele patriei sale, si asupra civilorū, cari nu vegheaza asupra drepturiloru lorū, că să impedece pre guvernul de a se abate de la lege cătu mai puciu.

In genere, acest'a se intempla cu guvernule, cari sunt conduse de ambițiunea de a guvernă, si starea acest'a e mai pericolosa atunci, candu ministrii sunt ignoranti, că-ci atunci nu scie sustiené neci autoritatea si virtutea legi, neci a promove binele comunu.

Scrieturulu articulu aglomera evenimente de totu soiulu, prin cari nu clarifica titulu: Despre monarchiele constitutionale, ci mai multu produce confusiune in capulu civilorū, cari nu si-au uitatu inca de detorint'a sublimate de a lucră pentru Ddiu si patria.

Vasilu Deciu.

Pescii.

(Urmare. *)

6. Aripiele, tiepele si dintii. — Tote acestea sunt produse de insemnetate inferiora, ba, privindu speciile nostre de pesci, la cari aripele si dintii nu sunt asié de dezvoltate decâtu să se pota folosi la ce-va, — era tiepele lipaescu, — amu poté dice că nu au nece unu pretiu. Inse spre a cunoscere marea valora a pesciloru, cătu si pentru interesulu nostru, că-ci ne folosimu cu aceste produse, credu a fi de-si nu chiaru necesariu, dar' interesantu a scî, de es. spre ce se folosescu aripele? Cine nu cunoscere ossale de pesce? cari se intrebuintieza spre mai multe scopuri; éta aceste ossa de pesce sunt productulu aripelor si nu alu costelor seu alu sfrului spinarai, cari in genere se numescu la pescii nostri ossa; asemenea se folosescu aripele pesciloru spre politura, a dá lustru, s. a.

La unii pesci aripele servescu cá arma, cu care se apera contr'a inamiciloru lorū, intre cari se poté numeră si omulu, care i urmaresce; dreptu-aceea si in contr'a lui se apera; — ba pescele „Trachinus” (Quisnu) pote aduce omulu rane infricosiate, d'in care cauza in timpurile trecute legiutoriu Franciei ordonau că numai dupa taiarea aripelor să se duca in piatia astfelu de pesce.

In Itali'a existe si asta-di o astfelu de lege in privint'a pescelui „Raja” (Raja). Era Couch ni spune, că a fostu marforu p'na candu pescele numitu „Trachinus arco” a strapunsu in mana 3 barbati dupa oalta, dupa câte-va minute acesti-a sentiau doreri in tota man'a, inse li-a trecut duca o frecatura cu oleiu.

D'in pucini pesci cari au tiepa, sunt si de acei-a, cari tocmai pentru că au tiepa sunt pericolosi, asié pescele numitu „Acanthurus chirurgus” (Sembader) prin tiepa lui face nece rane forte pericolose, si d'in acesta cauza pescarii se padiescu si se temu de elu că de unu sierpe veninosu.

Nu se poté face asemenare între pericolulu ce potu causă pescii cu tiepa si între pucinulu cascigu ce se poté trage d'in tiepele lorū, pentru că acestea se folosescu cá si aripele spre fabricarea de ossa de pesce, la poleitura, ba in timpurile antice se intrebuintiau cá sfircuri de sageta.

Mai toti pescii au dintii, si inca in numeru forte mare, asié cătu la unii mai totu ceriulu gurei e incarcatu cu dintii. — Dintii pesciloru nostri sunt mici, de-si de es. stiuc'a prin indrasnel'a — seu mai bine prin fometea ce o caracterizeza — si cu ajutorulu dintiloru ni causeza daune, asié nu e raritate, că in apropierea baltiloru si apelor linu curgatorie peru turme de ratie si gasce, ba am vedintu cu ochii p'na ce se aruncă o stiuca la pelorulu uniu porcu.

Se mai dice, că ea se a catia de animalele cornute, ba ataca si omulu, pre langa tote că dintii ei sunt de bunn ajutoriu la acestea jafuri, inse vre-unu folosu pentru omu nu scie să aduca.

Sunt unii pescii de mare, a caroru dintii se folosescu, asié de es. dintii pescelui numitu „Spuri” (Beissen, la Italieni Orada) se innegrescu cu apa tare, apoi se taia si mediulu se intrebuintieza de aurari la anele, sub numirea de „dinti de sierpe.” — Asemenea folosescu aurarii dintii unei anumite specii de sevalu (Lamna cornubia), cari se punu in anele de argintu si de aur, si astfelu se vindu cu pretiu, fiindu-că se crede că aceste anele (cu dintii de sierpe) sunt aperatorie in contr'a boleloru, inlesnescu la copii crescerea dintiloru, inlatureza dorerile, s. a. — Totu d'in dintii de pesce se pregatescu pravuri de dintii, credindu-se că astfelu de pravuri tienu dintii totu-de un'a albi, s. a.

7. Medicamente. Pote fi ore ce-va mai naturalu de cătu ingrigirea omului de sanatatea sa, fara de care viet'a e numai unu hinu? — Acest'a e caus'a că omulu nu inceta a încercă tote medilocele (spre a departă bolele de la sine, seu dac'a acest'a nu se poté, celu pucinu a usiură urmările lorū (dorerile.)

Totu ce produce natur'a se pune la proba, si multu-mita încercărilor si staruintiloru omului, medie alinatorie si vindicatorie pentru diferitele morburu ni dau tote trei regnele naturali.

Daca pescii s'au ivitu de una-data cu ap'a, si ast'a, dupa urmele ce se afla si dupa presupunerile si esperintiele invetiatarilor, datéza de la primele formări ale pamentului, si

*) A se vedé nr. 65 si 67. ai 68 „Federat.”

pote de atunci candu lipsia plantele si alte animale, apoi potemu conchide cu siguritate, că omulu indata dupa venirea lui pre pamentu a trebuit să cunoasca aceste animale vertebrate — pescii, si curiositatea, in urma chiaru si necesitatea l'au facutu să cunoasca folosiele, ce aru poté trage de la aceste animale, si acést'a cu atâtu mai multu, cu câtu pescii suplinia cea mai necessaria, ardente si prima lipsa a omului — fomea. — Dupa tote acestea sum in dreptu a crede, ba scrierile cele mai vechie afirma, că totu asiè de vechia trebue să fia si infrebuintiarea loră că medicamentu.

Prim'a si principal'a esperintia s'a facutu punendu-se regul'a, că unii pesci sunt vatematori, chiaru periculosi, alții improspetori de sanetate; asiè se scie d'in anticitate, că unele specie de pesci sunt preste totu anulu bunu, era alții sunt preste vera nu numai grei la stomacu, neplacuti la gustu, ci chiaru producatori de bole; asiè de es. pescii mari si grasi, precum e moronulu, fusarii, s. a. nu se prea cauta in anu-timpuri calde, pâna candu binecuvintatulu pastrăvu e nu numai in totu timpulu gustos si prea placutu, ci chiaru si morbosiloru li aduce dulcetia si alinare. — Cunosce romanulu acést'a, ba elu in genere mai adauge, „că pescele cere să bête,” si elu intielege atunci beutur'a epirituosa, de es. vinulu. Unu documentu acestu-a că pescele e forte nutritoriu si spre a-lu poté mistu' stomaculu mai cu inlesnire trebue să-i venimu intru ajutoriu; acést'a esperintia, precum am d'isu, e primulu, inse totu-de-odata principalulu medicamentu.

Pescii séu unele parti ale loru servescu că medilocu spre a departa bolele séu a mulcomi dorerile, nu va să d'ica numai că prin infrenare ajutamu conservarea sanetății, ci pescii, ori produsele loru, s'au folositu si se folosescu d'in vechime că medicamente contr'a multoru bole.

Pallas, ni spune că pescele „Cottus gobio” se intrebuintieza in Russi'a că medicamentu' contra muscaturei de vipera. — Ficatulu scorpionului de mare. Acanthocotus scorpius* se dice că are mare putere vindecatoria.

Despre Scorpaena, „capu de balauru” (Drachenkopf) ni spune Plinius că e veniosu că ficatulu lui e medicamentulu contr'a veninalui. — Gestner ne asigura că fierea acestui pesce e unu medicamentu de importantia mare, si unalu d'intre cele mai cautate, si acést'a pentru-că prin ea se vindeca petele intrunecose d'in ochi, prin ea se perdu negii si ea favoreza crescerea perului, s. a.

Esperintia atesta, că chiaru si carnea e folositoria spre usurarea creieriloru si mai alesu contr'a versatulu si doreriloru de rarunchi. — Carnea se pote manca (precum in Itali'a) séu se usca si se arde si cenusa se bête cu vinu.

Renard ne asigura că Amboinesii folosescu cenusa ossaloru (a spinareu si a costeloru) dela pescele Foxotes jaculator* că medicamentu contr'a friguriloru.

Asemenea se dice că părțile corpului alu Silurului electricu „Malapterurus electricus”, prin cari curge séu cari contienu fluidulu electricu, aru aduce vindecare de bole.

Olandesii credu că fusariulu electricu „Symnotus electricus, vindeca părțile lovite de damlău (guta), éra Galenus si alții tienu că acestu pesce vindeca reumatismulu si dorerea de capu. — Asemenea grecii antici ascriu putere vindecatoria acestui pesce.

Despre calulu de mare „Hippocampus brevisstris”, unu pesce veniosu, ni spune Gestner că are putere vindecatoria contr'a muscaturei de cani turbati; cenusa lui amestecata cu unsore de untaru si salpetru, ori cu otietă tare, favoreza crescerea perului, s. a.

D'in ficatulu pisiceu de mare „Chimaera monstrosa” se casciga o unsore, care e că oleiulu, asta unsore, dupa cum dice Pontoppiden, are o putere deosebita a vindecă ori si ce rana si lovitura; — apoi ni spune, că farmacistii (apotecarii) esperti l'au asigurat că ei la ori si ce rana presera unsorea pisiceu de mare inaintea ori si carui medicamentu, avendu acést'a o putere vindecatoria escelinta.

Si, in urma voiu amintit, ceea ce in genere e cunoscutu, că unsorea de pesce se intrebuintieza cu bunu rezultat in contr'a boleloru de pieptu si a altoru bole [si] că unele specie de pesci, de es. mihaliulu s. a. producu o unsore de o bunetate rara.

8. Soldii. — Vorbindu despre unicele producte cari la cascigamu de la pesci, am amintitu si despre intrebuintiarea loru spre diferite scopuri, inse si soldii, acestu productu le noi fără neci o valoare, neconsideratu, se folosescu spre a face d'in ei esentia de orientu „Essence d'Orient”

Acestu fabricatu se intrebuintieza a suflă cu d'insulu margelele de sticla, prin ce acestea primescu o colore că a deveratulu margaritaru, si celoru necunoscutori se si vinde cu acelu-a-si pretiu.

„Essence d'Orient” s'a inventatu pre la mediloculu secolului trecut de unu francezu, care éra fabricantu de metanie.

Ea se fabrica d'in soldii de cleanu, si anume soldii se aduna, se punu in apa si cu acést'a in piua, si se pisăza câtu se pote mai finu, dupa pucinu timpu ap'a capeta facia argintia. Dupa ce s'au pisatu soldii câtu mai bine, ap'a se storce de pre drojdie si punendu-se in altu vasu

se lasa pâna ce materi'a sulevata se asiedia pre fundulu vasului :

Dupa ce s'a asiediatu se scurge ap'a câtu mai usiurelu, éra pravulu de pre fundulu vasului se pastredia, si acestu-a e, care, suflatu in margele de sticla, li dă acestoru a faci'a margaritariului adeveratu. Intrebuintiarea lui e cu atâtu mai sigura, că-ci acestu pravu resiste puterei amoneacului. Snibold ni spune, că d'in unu centenariu de pesci, ceni, se potu estrage 4 pundi soldii, si că spre a poté avé unu pundu pravu de soldii, sunt necessari 18—20.000 ceni, si ast'a dupa faci'a loru mai curata, ori mai intunecata. — Asemenea soldii se folosescu de coastrasi la mai multe lucruri femeesci.

(Va urmă.)

D'in comitatulu Satumarehvi, 1. iuliu, 1872.

Strimate Dle Redactoru! Traimu timpuri in tota privintia grele, dar' mai alesu facia cu alegerile de deputati dietali poporulu nostru e espusu la totu felulu de tentatiuni intru adeveru grele; poporulu nostru, dupa ce vede cu ochii sei, ce puiu de tergu au capetatu de siese ani in coce de la deputatii d'in drépt'a, pretotindinea asiè graiesce : „ne-amu culcatu pâna acum pre drépt'a, nu cunoscemu neci unu bine, acum'a voimu să probămu si pre stang'a;” barem pre la noi in cerculu elect. alu Baiet-Mari asiè stă lucrulu in generalu, si, precum dovedescu armările alegeriloru d'in 5 cercuri ale comitatului, asiè pote să fia lucrulu si pre aiurea, că-ci in tote au reusitu invingutoria partit'a stanga.

Caus'a, pentru care in cerculu elect. alu Baiet-Mari nu s'au tienu inca alegerea este, că conscrierea alegatoriloru d'in Baiaspria nu s'au facutu pre cale, voindu cei d'in drépt'a a inscrie de alegatori si pre cei nelindreptatii ministeriulu au ordonatu noua conscriere, că-ci acolo se imparte dreptatea. (P) Postulu deputatu Stoll e candidatulu dreptei, éra alu stangei e cont. Geza Teleki d'in Siomcut'a, carele se vede a fi omu popularu,* si are principie sanetose. De altu-cum am intielesu d'in fruntasii partit'e acestei-a că d'insii, mai inainte de a chiamá, si respective a candidá pre Teleki, au provocatu seriosu pre DD. protopopi rom. d'in Bai'a-Mare si Baiaspria — Biltiu si Szabó — că să pasiesca cu unu candidatu romanu — firescu d'in partit'a stanga, — că d'insii pâna la unalu lu voru sprigini voindu a dá dovedi si resnetu pretensiuniloru drepte ale romaniloru d'in cerculu acestu-a.**)

Inse că d. Biltiu — fiindu aderinte de alu lui Stoll — au tanda-mandatu, gurele celele relle vorbescu, că Stoll aru fi promis, că si-va da totu concursulu pentru redicarea unei episcopie in Bai-Mare, unde parintelui canonicu Biltiu i-se deschide perspectiva frumosa — a deveni insu-si episcopu, éra fiinlu canonicu, séu in casulu cellu mai reu i-se va marí solutiunea, că la parocu d'in Baiaspria. La tote aceste numai atât'a d'icu : Valeat quantum valere potest.***) Unii d'in preoti estu-modu insulfetiescu poporulu că să tienu cu drépt'a : „Vedeti, dragiloru mei, cu drépt'a mancămu, cu drépt'a ni facemu cruce, de vomu mori, de-a-drépt'a lui Ddieu vomu sta, asiè dara trebuie să tienu cu partit'a drépt'a.” Altu preotu éra-si că argumentu pentru drépt'a au adusu „emancipatiunea jidaniloru,” in urmarea acestei-a toti poporeni au estu d'in beserica.

Nu se pots indestulu condamnă manier'a unoru dirigatori, cari insulta poporulu, terorisedia, destituescu judii comunali pentru că nu tienu cu partit'a drépt'a. Una procedura intru adeveru despotic'a, inse unii că acesti-a au să mance inca de acum rusinea cu grosulu pentru portarea loru necorecta si scandalosa. De altu-cum, precum vedemu, pretotindinea ast'a li e pana osula de rosu.

Despre decursulu alegeri ce va se fia inca de acum, voiu referá la timpulu seu.

Vespe.

VARIETATI.

*(D. Alesandru Comanescu) adjunctu de conceptistu si fostu presied. sedriei cetatieneasci d'in Alb'auli'a este numitu judecatoriu la judecatori'a districtuale de Alb'a-Iulia.

*)—De unde si pâna unde? Red.

**) Intelligentiei întrege d'in acellu cercu elect. să-i fia rusine obradiului că magiarii trebue să o scormonesca a se desceptá. Red.

***) In assemene casuri se promittu munti de aur si omeni mici scornescu lucruri mari D. Scoll este ce e dreptu, unu neamtin de unu stanginu, dar' totu nu este harnicu a face asiè lucruri mari, de altmintrea daca respectivii ar' credé atunci s'ar candidá insi-si, că-ce mai usioru si mai siguru ar dobandi celea ce li promittu alții. Red.

*) (Tassa carausiei postale) pre Semestrulu II. an. 1872 prin ord. minist. este statorita de la 1 vally si 1 statiune (2 mile) pentru district. post. de Casioria 1 fl. 22 cr., p. cellu de Oradea-M. 1 fl. 24 cr. pentru cellu de Timisor'a 1 fl. 28 cr. — Sabbii 1 fl. 24 cr. — éra banii de bicu si untura remanu cá mai nainte.

**) (Tergu de septemana.) Comunitatii Socodoru in Comit. Aradului i s'a datu dreptulu de a tiene in fie care septemana, Sambet'a, tergu de septemana.

**) (Unu complimentu pre graciosu.) Dn'a P... diceá intr'o di dlui F... Mi-amu muscatu limb'a. — Nu se pote, respunse d. F... că-ci atunci te-ai fi otravitu.

**) (Diuariulu „Correspondintia pestana”) ni aduce scirea, că banc'a franco-austriaca si cea franco-unguresca, apoi cas'a Erlangor d'in Londonu inchiaiaru definitivu cu ministeriulu ungrescu de finantie contractulu in privintia esplotării minei de feru si carbuni de la Uniador'a si d'in sieslu Jiului (cottulu Unadorei.)

**) (Tergu de septemana.) Comunitatii Magyar-Bánhegyes, in comitatulu Cinadiu, s'a datu dreptulu a tiene tota septemana, in fia care sambeta, tergu de septemana.

**) (Deputati pentru camera Ungariei) s'au alesu pâna acum 219 deachisti si 129 oppositionali.

**) (D'in Selagiu) primitu scirea imbucuratoria, că dlui Georgiu Popu, candidatu nationale in cerculu electoral Silagiu Cehu, e sigura.

**) (Projectulu despre conventiunea comerciale,) se se va inchiaia între Roman'a si Ungari'a. Ace elaboraza in sectiunile respective de ministeriulu de comerci. Momentulu cellu mai interesante, dice „Pesti-Napló,” este, că pâna acuz projectulu, ca sereferescu la conventiuni comerciale cu statele externe, se alaborsu in ministeriulu austiacu de comerci. si apoi te dedean ministeriulu Ungariei spre revisiune estu si amendare; la conventiunea d'in cestiune inse relatiunea e iutorsa. Acést'a e prim'a conventiune comerciala gata de organelu guvernulu ungrescu.

Sciri electrice.

Constantinopole, 4. iuliu. Guvernulu romanu numi pre principele Ionu Ghica de representantele seu la inalt'a Porta.

Bucuresci, 4. iuliu. Ministrulu Costaforu se reintorse asta-di de la Constantinopolea. — Diariile conservative lu felicita că i-a succesu a impedeá tienera conferintei in cestiunea jidaniloru.

Odesa, 5. iuliu. Resbelulu cu Chiva e inevitabilu, fiindu că acést'a nu vré se elibere pre toti prisionerii. Ultimatul se va transite inca in lun'a acést'a.

Stokholm, 5. iuliu. Cris'a ministeriisla norvegica e terminata prin numirea ministrului de culte si instructiune publica.

Viena, 6. iuliu. Tote consistoriile au insarcinatu organelu loru subordonate a sperá cu tote medilocene ordulu jesutiloru persecutatu in Germani'a si a convinge lumea despre meritulu si pretiulu acestui ordine.

Constantinopole, 5. iuliu si Vice-regele Egipetului voiesce a desfintiá. abrogá capitulatiunile, a introduce tribunale si a cere consentimentulu Portei pentru unu imprunutu nouu.

Burs'a de Vien'a de la 5. iuliu, 1872.

5% metall.	64.60	Londra	111.35
Imprum. nat.	71.80	Argintu	108.90
Sorti d'in 1860	104.80	Galbenu	5.36
Act. de banc.	852.—	Napoleon'dor	8.88 ¹ / ₂
Act. inst. creu.	330.—		

Respunsuri. Dleu Albianu si Somesin in Siomcut'a-Mare: Correspondintiele Dv. — un'a relativu la candidatur'a de deputatu in cerculu elect. alu Mesteacaului, éra cealalta relativu la ultimele alegeri districtuale pentru cele doue posturi cardinale — fiindu si de natura polemica prea personale si superate prin evineminte, nu se potu pu-

